

האגודה לזכויות האזרח בישראל

4.11.2001

דין בעתירה על ייצוג הולם לערבים בוועדה המחוזית לתכנון ובניה במחוז הצפון

מחר, 5.11.01, יתקיים הדיון בעתירת האגודה לזכויות האזרח בישראל וועד ראשי הרשויות הערביות, שהוגשה בדצמבר 2000. חובת המדינה לדאוג לייצוג הולם של ערבים בשירות הציבורי נקבעה לאחרונה בפסק דין של בג"ץ בעתירה אחרת של האגודה

מחר, 5.11.01, יתקיים דיון בעתירה שהגישה האגודה לזכויות האזרח נגד שר הפנים ושרים נוספים, בדרישה למנות ערבים כחברים בוועדה המחוזית לתכנון ובניה במחוז צפון. מייד לאחר הגשת העתירה, בדצמבר 2000, הוציא שופט בית המשפט העליון אליהו מצא צו על תנאי, המחייב את השרים האחראים על מינוי נציגים לוועדה לנמק מדוע לא ימנו ערבים כחברים בוועדה. העתירה הוגשה ע"י עוה"ד יוסף ג'בארין ועאוני בנא, בשם הוועד הארצי לראשי הרשויות הערביות בישראל, ראש עיריית נצרת, ראמז ג'ראייסי, וראש המועצה המקומית עילבון, ד"ר חנא סויד. ידונו בעתירה השופטים שטרסברג-כהן, טרקל ופרוקצ'יה.

האוכלוסייה הערבית במחוז הצפון מהווה למעלה מ-50% מכלל תושבי המחוז, אולם רק אחד מתוך 17 חברי הוועדה הוא ערבי. בעתירה מודגש, כי הזכות לשוויון מחייבת לתת ייצוג הולם לאוכלוסייה הערבית בקרב החברים בוועדת התכנון והבניה במחוז, וכתוצאה מאי מילוי חובה זו, מופלית לרעה האוכלוסייה הערבית במחוז.

עוה"ד ג'בארין ובנא מהאגודה לזכויות האזרח מציינים בעתירה, כי הזכות החוקתית לשוויון מטילה על שרי הממשלה חובה לפעול ככל הניתן למתן ייצוג הולם לאוכלוסייה הערבית במוסדות המדינה. בעתירה צוין, כי ייצוגם הזניח של הערבים במוסדות המדינה בכלל ובקרב גופים מקבלי החלטות בפרט, הוא ביטוי להפלייתו ההיסטורית של המיעוט הערבי בישראל, וכי בשנים האחרונות בית המשפט העליון החל להכיר בחובת הייצוג ההולם לאוכלוסיות מקופחות וכן נחקקו חוקים, המבטיחים ייצוג הולם לאוכלוסיות אלו כחלק מעקרונות השוויון, ובכלל זה חוקים שבאו להבטיח ייצוג הולם לערבים בשירות המדינה ובמוסדות שונים. המסקנה מהתפתחויות אלה היא שעל השרים מוטלת החובה לתת ייצוג הולם לאזרחים הערבים בוועדה המחוזית לתכנון ולבניה במחוז הצפון.

חשוב לציין, כי עניין ייצוגם ההולם של הערבים במוסדות המדינה נידון והוכרע לאחרונה בבג"ץ בפסק הדין שניתן בעתירה אחרת שהגישה האגודה לזכויות האזרח בעניין מינוי ערבים במועצת מקרקעי ישראל. באותו פסק דין, שניתן ביולי 2001, נקבעה ההלכה, כי על המדינה חלה חובה לדאוג לייצוג הולם של האוכלוסייה הערבית בשירות הציבורי, גם בהעדר הוראת חוק מפורשת.

סמכויותיה של הוועדה המחוזית רחבות וכוללות תחומים מגוונים ויש לה חשיבות מכרעת בענייני תכנון. כפי שכבר קבע בג"ץ, לוועדה מחוזית לתכנון ולבניה השפעה ניכרת על איכות-החיים של התושבים ברשויות המקומיות שבתחום סמכותה. להחלטות הוועדה אף השפעה ישירה, לעיתים בהיקפים אדירים, על ערך המקרקעין במחוז.

פניות חוזרות ונשנות של עורכי הדין של האגודה לזכויות האזרח בישראל אל הגורמים הממונים על מינוי נציגי הוועדה במשרדי הממשלה השונים, בבקשה לדאוג לייצוג הולם לאוכלוסייה הערבית בוועדה המחוזית לתכנון ולבניה במחוז הצפון, טרם מינויה של הוועדה, לא הועילו.

בתגובה לעתירה, השיבו שרי הממשלה המיוצגים בוועדה, כי החובה למתן ייצוג הולם לאוכלוסייה הערבית חלה רק על מקצת חברי הוועדה, שהם חמשת נציגי הרשויות המקומיות הממונים על ידי שר הפנים, האמורים לייצג את האוכלוסייה המקומית במחוז. לעומת זאת, אותה החובה לא חלה על מינוי נציגי השרים בוועדה, שהם עובדי מדינה בכירים האמורים לייצג את האינטרסים של משרדיהם. בהודעה שהוגשה מטעם פרקליטות המדינה, שהוגשה לקראת הדיון הקבוע למחר, צוין, כי בשבוע האחרון הוחלט למנות חבר ערבי נוסף לוועדה, באופן שהאוכלוסייה הערבית תהא מיוצגת על ידי שניים מבין חמשת חברי הוועדה המחוזית, שהם נציגי רשויות מקומיות.

בהודעה שהגיש עו"ד בנא לקראת הדיון מחר נאמר, כי החובה למתן ייצוג הולם חלה על מינויים של כל חברי הוועדה המחוזית, כולל עובדי מדינה הממונים על ידי השרים. עוד נאמר, כי ההלכה שנקבעה בפסיקת בג"ץ מיולי 2001, לעניין מינוי ערבים במועצת מקרקעי ישראל, חלה על מינוי ערבים כחברים גם בוועדה המחוזית לתכנון ובניה במחוז הצפון. עו"ד בנא מצוין, כי מינוי שני ערבים בוועדה, מתוך שבעה עשר חברים בוועדה, אין בו די למילוי חובת הייצוג ההולם. עוד מדגיש עו"ד בנא, כי רק ייצוג המשקף בקרב כלל חברי הוועדה את שיעורם של הערבים באוכלוסיית מחוז הצפון יקנה לאוכלוסייה הערבית עמדת השפעה נאותה בהליך קבלת ההחלטות בוועדה. שיעורו של אותו ייצוג הולם נבחן ביחס לשיעור הערבים באוכלוסיית מחוז הצפון, ולכן ייצוג הולם לערבים בהרכב הוועדה, המונה 17 חברים, יתקיים במינוי 9 חברים ערבים.

15.11.2001

שרים הממנים את נציגי משרדי הממשלה מחוייבים לעיקרון הייצוג ההולם

כך קבע בג"ץ בפסק הדין בעתירת האגודה לזכויות האזרח בישראל וועד ראשי הרשויות הערביות. בפסק הדין נאמר, כי יישום עקרונות השוויון הוא פרי התפתחות שבעקבותיה ייקלטו כעובדי מדינה עובדים רבים יותר מקרב בני המיעוטים

ב- 15.11.01 ניתן פסק הדין בעתירת האגודה לזכויות האזרח נגד שר הפנים ושרים נוספים, בדרישה למנות ערבים כחברים בוועדה המחוזית לתכנון ובניה במחוז צפון. העתירה הוגשה ע"י עוה"ד יוסף ג'בארין ועאוני בנא מהאגודה לזכויות האזרח, בשם הוועד הארצי לראשי הרשויות הערביות בישראל, ראש עיריית נצרת, ראמז ג'ראייסי, וראש המועצה המקומית עילבון, ד"ר חנא סויד.

בפסק הדין, שנכתב על-ידי השופטים שטרסברג-כהן, טרקל ופרוקצ'יה מצוין כי קיימת כיום דוקטרינה במשפט הישראלי, שאינה שנויה במחלוקת, לפיה יש לדאוג לייצוג הולם בשירות הציבורי גם לבני האוכלוסייה הערבית. השופטים דחו את טענת המשיבים כי רק נציגי המועצות המקומיות אמורים לשקף את ייצוג התושבים בני המיעוטים וצינו כי "גם שרים הממנים את נציגי משרדי הממשלה השונים, מחוייבים לעיקרון הייצוג ההולם שעה שהם באים למנות את נציגיהם".

עוד נכתב בפסק הדין, כי בשנים האחרונות מקודם נושא הייצוג ההולם, שהוא פונקציה מעיקרון השוויון, גם בדברי חקיקה. השופטים ציינו כי "יישוםם של אותם עקרונות אינו יכול להיעשות במחי יד כבמטה קסם" אלא ש"היישום הוא פרי התפתחות, שבעקבותיה ייקלטו כעובדי מדינה עובדים רבים יותר מקרב בני המיעוטים. אלה יעלו בהדרגה לדרגים בכירים ומתוכם ניתן יהיה לאתר את העובדים המתאימים שיוכלו לייצג באופן ראוי ומקצועי את המשרדים מתוכם באו".

השופטים דחו את העתירה, מאחר שלא מצאו לנכון להתערב בהחלטות השרים לעניין מינוי נציגי משרדי הממשלה השונים בוועדה ולהחליף את אלה שמונו בבני המגזר הערבי, אך ציינו כי "אין בכך כדי לפטור את השרים מלהפעיל את שיקול דעתם באופן שניתן לקדם – אם הדבר אפשרי – את הייצוג ההולם של האוכלוסייה הערבית", כפי שכבר נקבע בפסק הדין בעתירת האגודה בעניין מינוי נציגים ערבים למועצת מקרקעי ישראל.

בתגובה לפסק הדין מצוין עו"ד בנא, כי אף שבית המשפט לא ראה לנכון להתערב בשלב זה בהחלטות השרים לעניין מינוי נציגי משרדי הממשלה הנוגעים לעניין בוועדה ולהחליף נציגים אלה בנציגים ערבים, הרי שחשיבות פסק הדין טמונה בכך שבית המשפט הדגיש כי מוטלת חובה משפטית כללית על השרים לדאוג לקידום הייצוג ההולם של האוכלוסייה הערבית, וכן בכך שבית המשפט דחה את טענת המדינה, לפיה עקרון הייצוג ההולם אינו חל על מינוי נציגי משרדי הממשלה בוועדה. בנוסף לכך, מדגיש עו"ד בנא, עצם הגשת העתירה הביאה למינויו של אזרח ערבי כחבר נוסף בוועדה.

עוה"ד ג'בארין ובנא מהאגודה לזכויות האזרח טוענים בעתירה, כי הזכות החוקתית לשוויון מטילה על שרי הממשלה חובה לפעול ככל הניתן למתן ייצוג הולם לאוכלוסייה הערבית במוסדות המדינה. בעתירה צוין, כי ייצוגם הזניח של הערבים במוסדות המדינה בכלל ובקרב גופים מקבלי החלטות בפרט, הוא ביטוי להפלייתו ההיסטורית של המיעוט הערבי בישראל, וכי בשנים האחרונות בית המשפט העליון החל להכיר בחובת הייצוג ההולם לאוכלוסיות מקופחות וכן נחקקו חוקים, המבטיחים ייצוג הולם לאוכלוסיות אלו כחלק מעקרונות השוויון, ובכלל זה חוקים שבאו להבטיח ייצוג הולם לערבים בשירות המדינה ובמוסדות שונים. המסקנה מהתפתחויות אלה היא שעל השרים מוטלת החובה לתת ייצוג הולם לאזרחים הערבים בוועדה המחוזית לתכנון ולבניה במחוז הצפון.

חשוב לציין, כי עניין ייצוגם ההולם של הערבים במוסדות המדינה כבר נידון והוכרע לאחרונה בבג"ץ בפסק הדין שניתן בעתירה אחרת שהגישה האגודה לזכויות האזרח בעניין מינוי חברים ערבים במועצת מקרקעי ישראל. באותו פסק דין, שניתן ביולי 2001, נקבעה ההלכה, כי על המדינה חלה חובה לדאוג לייצוג הולם של האוכלוסייה הערבית בשירות הציבורי, גם בהעדר הוראת חוק מפורשת.

בג"ץ 9472/00 הוועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות נגד שר הפנים